

Verantwoording onderzoek TenneT Duitsland

Belia Heilbron en Felix Voogt

Dividenden

Claim: het ministerie van Financiën onttrok tot 2020 elk jaar dividend aan de Duitse tak van TenneT, in totaal bijna een miljard euro.

Het Nederlandse ministerie van Financiën is de enige aandeelhouder van *TenneT Holding BV*. Dit moederbedrijf van TenneT heeft verschillende dochterondernemingen, die op hun beurt ook weer dochterondernemingen hebben. Een dergelijke constructie is het beste voor te stellen als een stamboom (zie [hier](#) een overzicht van TenneT bedrijfsstructuur).

Om te beoordelen hoeveel dividend er vanuit de Duitse of Nederlandse tak naar de holding vloeit, heb je het jaarverslag nodig van het hoogste ‘moederbedrijf’ in de betreffende tak, dat in één directe lijn verbonden is aan de holding. Voor de Nederlandse tak is dit *TenneT TSO BV*. Dit bedrijf publiceert jaarverslagen zoals het ook wettelijk verplicht is volgens de Nederlandse [Elektriciteitswet](#).

Voor de Duitse tak zijn echter geen jaarverslagen gepubliceerd op het niveau van *TenneT GmbH & Co. KG* of hoger. Dat maakt het onmogelijk om direct te zien hoeveel dividend de Duitse tak aan de holding heeft uitgekeerd. Om toch te berekenen hoeveel dividend vanuit Duitsland naar de Nederlandse staatskas is gevloeid, hebben we opgeteld hoeveel dividend *TenneT TSO BV* heeft uitgekeerd aan de holding. Vervolgens hebben we dat afgetrokken van de hoeveelheid dividend die *TenneT Holding BV* heeft uitgekeerd aan de Nederlandse staat.

Buiten de Nederlandse en Duitse tak van TenneT, zijn natuurlijk nog enkele ‘Non-regulated activities’. Maar die maken maar één procent uit van de totale winst van het bedrijf, blijkt onder andere uit [een obligatie-prospectus uit 2020](#). Daarom kunnen we ervan uitgaan dat de hoeveelheid dividend dat van deze activiteiten naar de Nederlandse staat vloeit verwaarloosbaar klein is.

	TenneT Holding	TenneT TSO B.V.
	Total Dividend paid to shareholder (attributable to owners of the company)	Total Dividend paid to shareholder
2010	11	18
2011	20	0
2012	60	60
2013	59	30
2014	98	0
2015	117	83
2016	196	0
2017	146	0
2018	147	0
2019	120	0
2020	112	0
2021	149	103
2022	141	N.A.
Totaal dividend betaald van 2010-2021:	1235	294
Verschil:	941	

Daaruit volgt dat er van 2010 tot 2021 ongeveer 941 miljoen euro vanuit de Duitse tak naar de staatskas gevloeid is. Dat is nog exclusief mogelijke dividenden uit 2022, want van dat jaar zijn nog geen jaarverslagen gepubliceerd. We weten wel dankzij het *Half-year Report* van de holding dat er in 2022 141 miljoen aan het ministerie van Financiën is uitgekeerd, maar we weten niet hoe groot deel daarvan uit de Nederlandse tak komt. Al met al kunnen we concluderen dat er bijna een miljard euro vanuit de Duitse tak naar de staatskas is gevloeid. Dit bedrag wordt ook bevestigd door TenneT.

Als we de dividenduitkeringen van TenneT TSO BV vergelijken met de post *Dividends received* van TenneT Holding BV, krijgen we een idee welk bedrag per jaar door de Duitse tak is uitgekeerd.

	TenneT TSO B.V.	TenneT Holding	
	Total Dividend paid to shareholder	Dividends received	Waarvan dus (grotendeels) uit Duitsland
2010	18	44	26
2011	0	54	54
2012	60	119	59
2013	30	106	76
2014	0	89	89
2015	83	185	102
2016	0	71	71
2017	0	54	54
2018	0	46	46
2019	0	44	44
2020	0	3	3
2021	103	110	7

Hieruit valt op te maken dat er vanaf 2020 (bijna) geen dividend meer is uitgekeerd door de Duitse tak.

Vermogenspositie

Claim: de financiële positie van de Duitse tak van TenneT is al ruim vier jaar slechter dan volgens de Nederlandse wet is toegestaan.

Het [Besluit Financieel Beheer Netbeheerder](#) (BFBN) stelt wettelijke eisen aan de kapitaalpositie van netbeheerders in Nederland. Netbeheerders mogen bijvoorbeeld niet meer dan zeventig procent van hun bezittingen als schuld op de balans hebben. Minimaal dertig procent moet gefinancierd zijn met eigen geld. In artikel 2, eerste lid onder d staat daarom:

de totale schuld gedeeld door de som van de totale schuld en het eigen vermogen inclusief minderheidsbelangen en preferente aandelen is maximaal 0,7.

Dat betekent kort samengevat: $liabilities / assets \leq 0,7$

Daarbij moet worden opgemerkt dat *assets* in deze formule méér omvat dan waar de BFBN mee rekent, want bijvoorbeeld *deferred taxes* horen ook daarbij. Een berekening volgens bovenstaande formule zal dus een iets te lage ratio geven, oftewel de werkelijkheid is nog iets erger dan uit de door ons berekende ratio blijkt.

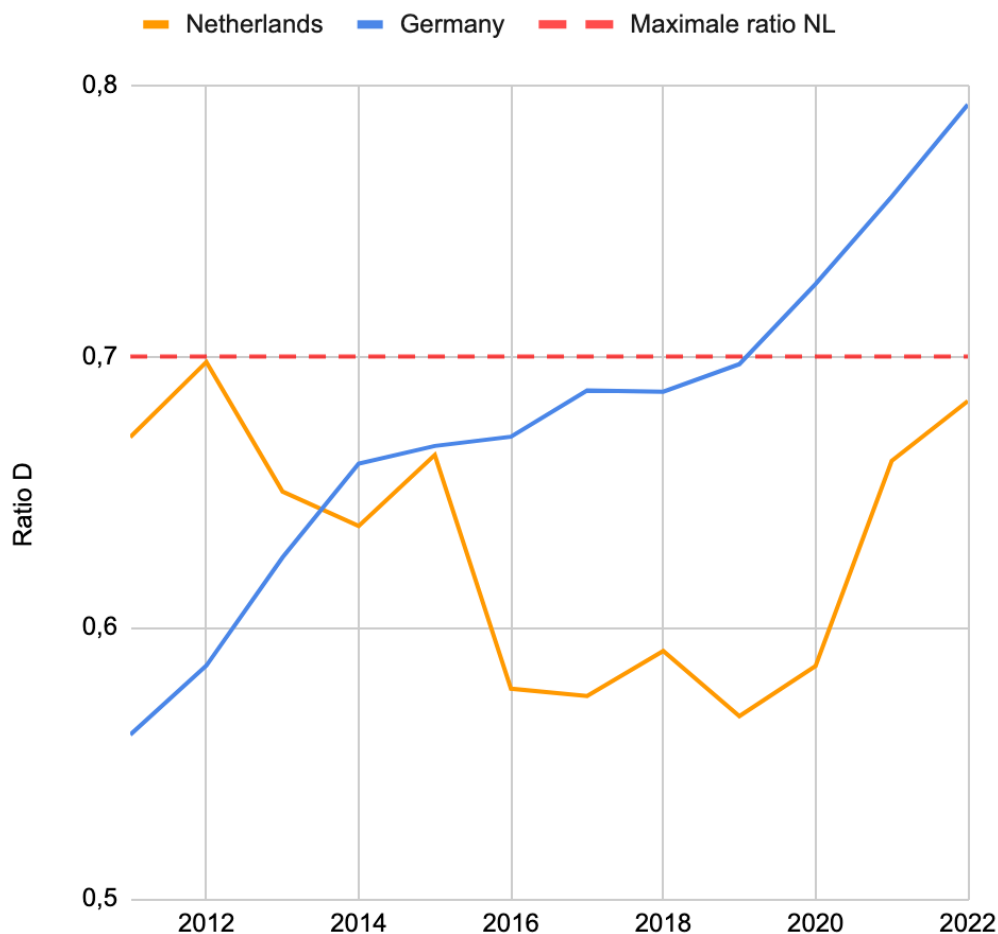
De reden dat we de berekening vereenvoudigen tot *liabilities* en *assets*, is dat die gegevens in het algemene jaarverslag van *TenneT Holding BV* zijn uitgesplitst voor de Duitse en

Nederlandse tak. Verder zijn de meeste gegevens alleen op holding niveau beschikbaar. TenneT zegt in reactie op onze vragen dat deze uitgesplitste cijfers geschikt zijn om de vermogenspositie van de afzonderlijke takken te beoordelen en met elkaar te vergelijken.

De (*underlying*) *liabilities* en *assets* van *TSO Netherlands* en *TSO Germany* staan op pagina 107 van het laatste jaarverslag. Door de *liabilities* te delen door de *assets*, krijgen we de ratio voor beide takken voor elk jaar. In 2019 is de ratio van de Duitse tak 0,7. Maar omdat de ratio nog hoger is dan uit deze berekening blijkt, zal die in feite dus hoger zijn dan 0,7. Dat betekent dat de vermogenspositie van de Duitse tak van TenneT al ruim vier jaar slechter is dan volgens Nederlandse wetgeving zou zijn toegestaan.

	TSO Netherlands				TSO Germany		
	Assets (underlying)	Liabilities (underlying)	Liabilities / Assets		Assets (underlying)	Liabilities (underlying)	Liabilities / Assets
2011	3803	2549	0,67		4790	2685	0,56
2012	4155	2900	0,70		6570	3850	0,59
2013	3765	2448	0,65		9029	5651	0,63
2014	3856	2458	0,64		11851	7827	0,66
2015	4329	2873	0,66		13204	8807	0,67
2016	5529	3193	0,58		13993	9381	0,67
2017	5781	3323	0,57		15519	10669	0,69
2018	6165	3646	0,59		16067	11038	0,69
2019	7075	4014	0,57		16977	11836	0,70
2020	7790	4564	0,59		19637	14271	0,73
2021	9651	6384	0,66		22325	16943	0,76
2022	10527	7196	0,68		26129	20717	0,79

Liabilities/Assets

Uitbouw stroomnet

Claim: TenneT heeft slechts één vijfde van de geplande versterking van het stroomnet afgerond

De vier hoogspanningsnetbeheerders van Duitsland publiceerden in 2012 voor het eerst een 'Netzentwicklungsplan', waarin ze onderbouwen op welke plekken het stroomnet zou moeten worden versterkt of uitgebouwd. De Duitse toezichthouder heeft vervolgens 51 maatregelen uit het plan van de netbeheerders bevestigd (zie pagina 3-5 van [dit document](#)). Deze zijn allemaal terug te vinden op de website [netzausbau.de](https://www.netzausbau.de), inclusief de huidige status van het project. We hebben alle (delen van) projecten geselecteerd waar TenneT voor verantwoordelijk is. Van deze projecten hebben we genoteerd hoeveel kilometers zijn opgeleverd en hoeveel nog niet. Een eenvoudige rekensom laat vervolgens zien dat TenneT slechts 21,8% van de geplande kilometers heeft opgeleverd. TenneT bestrijdt deze conclusie niet in antwoorden op onze vragen.

Voor vragen, mail naar voogt@platform-investico.nl of heilbron@platform-investico.nl.

Uitbouw stroomnet

Claim: TenneT heeft slechts één vijfde van de geplande versterking van het stroomnet afgerond

Deze maatregelen uit het Netzentwicklungsplan van 2012 zijn bevestigd.

Zie pagina 3-5 van dit document: https://data.netzausbau.de/2022/nep/nep2022_bestatigung.pdf

En pagina 130-133 van dit document: https://www.netzentwicklungsplan.de/sites/default/files/nep_2012_2_entwurf_teil_1_kap_1_bis_8.pdf

Naam maatregel	Netbeheerder	Km niet klaar	Km klaar	Soort maatregel	Type	Opleveringsjaar	Maatregel nr.	Link
05: Brunsbüttel - Großgartach (Suedlink)	Tennet	236		Leitung	DC-Neubau	2020-2022	3	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=3
06: Wilster - Goldshöfe (Suedlink)	Tennet	230		Leitung	DC-Neubau	2018-2019	4	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=4
09: Lauchstädt - Meitingen (Alternative für Südostlink)	Tennet	273		Leitung	DC-Neubau	2021-2022	5	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=5
51: Conneforde - Cloppenburg - Westerkappeln	Tennet	95		Leitung	Netzausbau und 2018		6	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=6
71: Dollern - Sottrum	Tennet	62		Leitung	Netzverstärkung 2016-2017		7	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=7
72: Sottrum - Wechold	Tennet	45		Leitung	Netzverstärkung 2017		7	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=7
73: Wechold - Landesbergen	Tennet	50		Leitung	Netzverstärkung 2017		7	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=7
42: Barlt - Heide	Tennet		23	Leitung	Netzausbau	2016	8	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=8
42a: Brunsbüttel - Barlt	Tennet		14	Leitung	Netzausbau	2015	8	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=8
43: Heide - Husum	Tennet		46	Leitung	Netzausbau	2018	8	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=8
44: Husum - Niebüll	Tennet		38	Leitung	Netzausbau	2019	8	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=8
45: Niebüll - Grenze DK	Tennet	15		Leitung	Netzausbau	2021	8	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=8
24: Wolmirstedt - Helmstedt - Walle	Tennet	167		Leitung	Netzverstärkung 2021-2022		10	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=10
25: Vieselbach - Eisenach - Mecklar	Tennet	43		Leitung	Netzverstärkung 2021-2022		12	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=12
74: Mecklar - Grafenrheinfeld	Tennet	130		Leitung	Netzausbau	2017	17	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=17
56: Redwitz - Mechlenreuth - Etzenricht - Schwandorf	Tennet	132		Leitung	Netzverstärkung 2017		18	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=18
38a: Grafenrheinfeld - Kupferzell	Tennet	50		Leitung	Netzverstärkung 2019		20	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=20
Wilhelmshaven - Conneforde	Tennet		30	Leitung	Netzausbau	2016	31	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=31
Abzweig Simbach	Tennet	1		Leitung	Netzausbau	2015	32	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=32
Bundsgrenze AT - Altheim	Tennet	155		Leitung	Netzausbau	2017	32	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=32
Errichtung eines Interkonnektors zwischen Deutschland und	Tennet		208	Leitung	DC-Neubau	2021	33	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=33
Erden/Ost - Conneforde/Süd	Tennet		61	Leitung	Netzverstärkung 2017		34	https://www.netzausbau.de/Vorhaben/ansicht/de.html?cms_nummer=34

Totaal:

1684

470

21,8%

Dus 21,8% is klaar